

респондентів. Причому, якщо 44 % жінок вважають, що є неприпустимим вносити зміни в традиції, то інших 44 % жінок вважають, що ці традиції потребують змін. Що стосується чоловіків, то у них 39 % вважають неприпустимим внесення змін в традиції, іншим 39 % чоловіків байдуже чи будуть внесені зміни, чи ні. Серед молоді УГКЦ однакова кількість за зміни і проти, тоді як в УПЦ КП відносна більшість молоді (50 %) байдуже ставляться до внесення змін. 31 % опитаних не знають, які зміни можна було б ввести, 6 % вважають, що треба об'єднати всі конфесії, 6 % – зробити життя в церкві цікавішим, 4 % – "нехай священники менше дбають про свій добробут". По одній відповіді одержали наступні пропозиції: обов'язкове вивчення катехизму в школі; релігійні свята зробити державними і вихідними; поставити в церквах лавки; зацікавити молодь поїздками по Україні і за кордон; краще обґрунтувати постулати релігії; запрошувати священників для бесід у вуз; впровадити вільне віросповідання без обмежень; проводити бесіди, обговорення і вивчення Біблії в популярному вигляді; введення нової музики; залучення до служби дітей, молоді з метою створення в них відчуття потреби; скорочення тривалості відправи; зміну поведінки людей в церкві на веселішу (не так, як на поминках). Необхідно відмітити також і те, що студенти педагогічних вузів менше налаштовані на внесення змін у традиції і обряди, ніж студенти інших вузів.

Цікаві результати дав аналіз питання щодо найважливіших рис віруючої людини. 35 % студентів вважають, що найважливішими рисами є доброта, 26 % – чесність, 16 % – віра, 12 % – терпимість, 9 % – справедливість, причому жінки відзначають рису терпимість в 4 рази частіше, ніж чоловіки, доброту – на 19 %, чесності – на 15 %. Крім перелічених, студентами згадані також наступні риси: повага до оточуючих, скромність, вміння пробачати, смиренність, любов до ближнього, відкритість, милосердя, уважність, порядність, любов до бога, обдуманість, совіслівість, співчуття, чуйність, гуманізм, не шкодити іншому, щирість, стриманість, дотримання релігійних правил, спокійність, покора, тактовність, толерантність, духовність.

Проведене дослідження показує, що в м.Тернополі переважно більшість молоді вважає себе віруючою і має добрі можливості для задоволення своїх релігійних потреб. Міжконфесійну ситуацію в даний час можна вважати такою, що стабілізувалася, лише невелика кількість молоді відзначає тиск на релігійному ґрунті. В той же час значна кількість молодих людей вказує на необхідність введення змін у традиційні обряди, що мало б загострити увагу церковнослужителів. Хоча необхідно також відмітити і те, що більшість з молоді, яка вказує на необхідність змін, не може конкретизувати, які саме зміни необхідні, а серед тих, хто дав свої пропозиції, поки що не вимальовується чіткий напрямок необхідних змін. Така ж різноманітність прослідковується у баченні респондентами рис віруючої людини.

П.Мазур, Т.Герасимович, О.Тугарова (Кременець)

ФОРМУВАННЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ

Кременецьке медичне училище розміщене на півночі Тернопільської області. Враховуючи його місце розташування, до нього традиційно, крім випускників шкіл Тернопільщини, поступає багато абітурієнтів із Львівщини, Рівненщини, Хмельниччини. Навчаються тут також абітурієнти із Закарпаття та Івано-Франківщини, Києва і Житомира, Волинської області.

В час церковно-релігійного відродження в Україні організація виховної роботи у вищому навчальному закладі вимагає формування у студентів християнської терпимості до віруючих інших конфесій, виховання високої культури міжконфесійних відносин. Адже негативні тенденції під впливом минулого торкнулись і цієї царини людського духу, що викликало низку непорозумінь, протистоянь і навіть ворожнечі.

З метою розробки оптимальних підходів до формування християнської особистості студентів нами проведені соціологічні дослідження, враховуючи ст.24 Конституції

України, де сказано, що "не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками ... релігійних та інших переконань" та ст.35 "Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання... Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова"; положення ст.1 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, де вказано щодо "... поваги до прав людини і основних свобод для всіх незалежних від раси, статі і мови релігії", а також положення Закону "Про свободу совісті та релігійні організації, прийнятого Верховною Радою України 23 квітня 1991 р. про те, що "Державна система освіти відокремлена від церкви (релігійних організацій), має світський характер. Батьки одержують можливість виховувати своїх дітей відповідно до своїх власних світоглядних переконань і характеру ставлення до релігії".

Для проведення опитування було розроблено спеціальну анкету, яка включала 11 запитань. Зокрема щодо особи опитуваного, його віросповідання, ставлення до віри інших релігійних конфесій. Було проведено анонімне анкетування 321 студента, серед яких 88 (27,4 %) студентів першого, 122 (38,0 %) – другого, 111 (34,6 %) – третього курсу училища. Групу респондентів склали 39 (12,1 %) чоловіків та 282 (87,9 %) жінок, серед яких було 113 (35,2 %) жителів міста та 208 (64,8 %) жителів села. Щодо вікової характеристики опитуваних, то 165 (51,0 %) з них були у віці 15-17 років і 166 (49,0 %) – 18-19 років.

Як показали результати опитування, батьки всіх студентів належать до християн семи релігійних конфесій. 157 (48,9 %) з них відносяться до православної церкви Київського патріархату, 92 (28,7 %) до православної церкви Московського патріархату, 57 (17,8 %) – до греко-католицької церкви, 5 (1,6 %) до християн віри євангельської, по 3 (0,9 %) – до євангельських християн баптистів та п'ятидесятників, по одній сім'ї (0,3 %) до свідків Єгови та адвентистів. Двоє студентів (0,6 %) виховувались в атеїстичних сім'ях. Щодо віросповідання студентів, то, як показали результати опитування, всі вони дотримуються тієї віри, яка сповідується їхніми батьками.

Щодо географії, то серед студентів греко-католицького віросповідання більше вихідців з Тернопільської та Львівської областей, а в Кременецькому і Шумському районах Тернопільської області стійкі позиції утримує православна церква Московського патріархату.

Конфесійна приналежність студентів суттєво впливає на їх погляди щодо організації релігійного виховання в навчальному закладі та відношення до віруючих інших конфесій. Так, на запитання, священика якої конфесії хотіли б бачити в училищі на святі Першого дзвоника та інших урочистостях, 66,7 % (214 студентів), серед яких 72,3 % студентів греко-католицької віри, хотіли б бачити священика своєї конфесії, 26,7 % (86 студентів) – всерівно якої, лише 4,4 % (14 студентів) погодилися б з присутністю священика іншої конфесії та 2,2 % (8 студентів) відносяться до цієї проблеми байдуже.

Поряд з тим, 49 (15,3 %) студентів греко-католицького віросповідання вважали б ображеними свої релігійні почуття, коли б на святах в училищі був присутній священик не їхньої релігійної конфесії, у 259 (87,7 %) студентів різних релігійних конфесій релігійні почуття не були б ображеними, а для 13 (3,5 %) – це питання проблеми не складає. 145 (45,2 %) опитуваних, серед яких, в основному, студенти з регіонів, де поширена греко-католицька віра, рахують, що в училищі необхідно проводити заняття з релігії. З ними не погоджується приблизно така ж кількість студентів з інших регіонів проживання, а саме 130 (40,5 %). Серед опитаних 14,3 % студентів в цьому питанні не визначились або для них ця проблема байдужа.

Разом з тим, 128 (39,8 %) студентів, серед яких знову ж переважають греко-католики, вважають порушеними права людини, якщо заняття з релігії буде проводити священик чи пресвітер іншої релігійної конфесії, 153 (47,7 %) з них, а це переважно вихідці з православних сімей, дотримуються протилежної думки, а для 40 (12,5 %) студентів це питання проблеми не складає. Більше 94,3 % респондентів рахують, що любов до релігії повинна виховуватись в сім'ї, 31,9 % вважають, що цим питанням повинна займатись церква, 8,4 % – школа. Лише 6,0 % рахують за доцільне вводити заняття з релігії у навчальному закладі, а 0,8 % студентів вважають, що виховання релігійних почуттів є суто особиста справа.

Враховуючи результати опитування студентів, можна прийти до таких висновків:

1. У міжконфесійних відносинах серед студентів греко-католицької віри виявлено скрити нетерпимість за віросповідною ознакою.

2. Це вимагає цілеспрямованого виховання культури релігійних відносин в сім'ї, церкві та школі, яка б забезпечила більш толерантні відносини між віруючими.

3. Адміністраціям навчальних закладів слід орієнтувати священиків на міжконфесійну ситуацію, не допускати до будь-яких проявів невдоволення серед викладачів та студентів.

4. Оскільки у навчальний заклад приходять студенти з сформованими релігійними почуттями, тому спеціальне вивчення релігії є недоцільним. В контексті історії культури та духовності нашого народу слід розширяти знання студентів під час вивчення філософії зарубіжної літератури, релігієзнавства та інших суспільних дисциплін.

К.Елбакян (Москва, Россия)

ВОЗМОЖНОСТЬ И НЕОБХОДИМОСТЬ ПРЕПОДАВАНИЯ ТЕОЛОГИИ В СВЕТСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

В 1999 г., озабочившись отсутствием развитой системы государственного теологического образования, что «препятствует интеграции отечественной науки в общемировое научное пространство и вызывает жалкое состояние отечественных гуманитарных исследований», а также утратой «за истекшие 80 лет духовно-нравственных основ национального бытия» Патриарх Русской православной церкви Алексей II с рядом известных академиков обратился к министру образования РФ В.М.Филиппову с предложением ввести систему государственного а также теологического образования. Основная мысль всего документа -- только христианские ценности спасут народ от «атеистического гетто». Оставим за скобками рассмотрение юридического аспекта этих предложений и их соответствия действующей Конституции. Рассмотрим идеологически-мировоззренческую и «научную» мотивацию этих предложений, излагая основные идеи цитируемого документа и пытаюсь их опровергнуть.

1. «В стране с тысячелетней православной культурой, где даже в конце XX века, ознаменовавшегося жесточайшими гонениями на веру, больше половины населения заявляет себя верующими, нет разумных оснований для того, чтобы предоставлять атеизму господствующее положение в образовании и воспитании». Из данного утверждения следует, что авторы письма, жестко стоящие на позициях необходимости теологического образования в государственном масштабе, считают, что «больше половины населения заявляют себя верующими». Однако, по данным последнего опроса РОМИР, религия не важна для 33,7 % респондентов и совсем не важна для 19,6 %; христианские праздники Рождество и Пасху считают самыми радостными только 13,5 % опрошенных. Следовательно, более половины (53,3 %), по существу, заявили о своей нерелигиозной ориентации.

2. «...Воспитание совести, самоотверженности и бескорыстия, верности и уважения к достоинству человека, по свидетельству истории минувших тысячелетий, имеют религиозное происхождение. Церковь, религиозное воспитание с успехом противостоят разврату, наркомании, сектантскому зомбированию личности, умеют вырабатывать у молодежи необходимый иммунитет в отношении губительного для нации нравственного разложения». Если следовать логике письма, что «воспитание совести... и уважение к достоинству человека имеют религиозное происхождение», то большая половина населения России зачисляется в категорию бессовестных. Как видно из предыдущего изложения, все больше людей становятся неспособными принять традиционные верования. И если официальная пропаганда начнет внушать, что без этих верований нет никаких оснований для «добротного» поведения, то результаты могут оказаться катастрофическими. История развития человечества показывает, что никакие сверхприродные основания не нужны, чтобы сделать человека добрым, а пороки имеют истоки в воспитании, социально-экономических условиях, наследственности. Гораздо важнее установить причины и взять их под контроль, и тем самым предотвращать пагубное и